

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Державного університету
«Житомирська політехніка»

Оксана ОЛІЙНИК

25 09 2026р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Федорової Ольги Сергіївни на тему: «Розвиток наративної компоненти звітності зі сталого розвитку», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування

Науковий рівень дисертаційної роботи Федорової Ольги Сергіївни на тему «Розвиток наративної компоненти звітності зі сталого розвитку» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії.

Робота містить нові наукові результати, які в сукупності розв'язують актуальне науково-прикладне завдання. Це завдання полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці методологічних і методичних засад формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку.

Актуальність теми дослідження. За останні десятиліття звітність зі сталого розвитку суттєво трансформувалася. Прийняття Директиви ЄС 2022/2464 та Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку перетворило її з добровільної практики на обов'язкову систему розкриття інформації. Разом із цим акцент послідовно зміщується з традиційних кількісних фінансових показників на наративну компоненту звітності. Саме наративна компонента забезпечує розкриття стратегії підприємства, його бізнес-моделі, системи управління ризиками, а також впливу господарської діяльності на довкілля та суспільство. Відповідно до EFRAG IG 3, наративні дані становлять більшість одиниць даних ESRS, тож звітність зі сталого розвитку за CSRD є переважно наративною.

Водночас наративна компонента залишається найбільш дискусійним елементом звітності зі сталого розвитку. Кожне підприємство дотримується власної моделі розкриття інформації, а спільних наративних принципів немає. Через це знижується комунікативна цінність і порівнюваність звітності та зростають ризики грінвошингу й управління враженнями. «Наративний поворот» у теорії корпоративного звітування ставить перед бухгалтерською наукою нові методологічні виклики. Вони пов'язані з аналізом, оцінюванням якості та інтерпретацією текстових розкриттів, а також із потребою залучати сучасний інструментарій текстового аналізу.

Попри стрімке зростання кількості публікацій у наукометричних базах Scopus та Web of Science, більшість досліджень зосереджена на кількісних ESG-показниках і методичних підходах до їх облікового забезпечення. Якість, структура та достовірність наративного наповнення звітів залишаються поза основною увагою науковців. Недостатньо розробленими є цілісний категоріально-понятійний апарат наративної компоненти, її науково обґрунтована класифікація, методичне забезпечення взаємодії зі стейкхолдерами та методологія аналізу наративних розкриттів. Для України ця проблематика має особливе значення з огляду на євроінтеграційні зобов'язання щодо імплементації європейських стандартів звітності та потреби повоєнного відновлення економіки.

Отже, обрана Федоровою Ольгою Сергіївною тема дослідження розвитку наративної компоненти звітності зі сталого розвитку є своєчасною, актуальною та недостатньо дослідженою. Вона потребує детальнішої уваги науковців у сфері бухгалтерського обліку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» в межах двох тем: 1) держбюджетна тема № 59 «Розробка механізму сталого розвитку економічних систем в умовах воєнних дій та післявоєнного відновлення економіки»; 2) НДР № 41 проведення наукових тренінгів за тематикою «Досвід імплементації Директиви CSRD в Європейському Союзі: формування звітності зі сталого розвитку та можливості її адаптації в Україні».

Наукову новизну отриманих результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці методологічних і методичних засад формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. У процесі проведеного дослідження отримано результати, яким притаманна наукова новизна:

вперше розроблено:

- тривимірну «Модель куба», що забезпечує визначення місця різних видів звітності (фінансової, звітності зі сталого розвитку, інтегрованої, звіту про управління) у корпоративній системі розкриття інформації за різними видами критеріїв (якісний/кількісний показник, обов'язковий/добровільний статус, «зміст розкриття»);

- методику ідентифікації, збору інформації та взаємодії зі стейкхолдерами підприємства, що складається з п'яти послідовних етапів (розмежування категорій, картографування, ідентифікація вразливих груп, оцінка пріоритетності, документування), реалізується через чотири стандартизовані форми документування та передбачає три рівні автоматизації, забезпечуючи задокументований причинно-наслідковий зв'язок між реакціями стейкхолдерів та матрицею подвійної суттєвості.

удосконалено:

- на основі використання наратологічної теорії понятійно-категорійний-апарат бухгалтерського обліку шляхом обґрунтування понять наратора (підприємство-автор), реципієнта (користувач звітності), наратеми (змістові одиниці розкриття), фабули (хронологічний виклад подій діяльності) та фокалізації (рівень деталізації розкриття), що сприяло обґрунтуванню наративної компоненти звітності як структурованої системи комунікативної взаємодії між підприємством та стейкхолдерами;

- концептуальну модель формування та використання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, яка структурує процес звітування через фактори впливу, механізми регламентації, контекстуальний вплив, комунікації та методологічне забезпечення, дозволяючи розкрити вплив принципу подвійної суттєвості на трансформацію наративної компоненти.

набуло подальшого розвитку:

- періодизація розвитку звітності зі сталого розвитку (підготовчий етап, зародження звітування, становлення, розвиток стандартизації) та систематизація її регуляторного забезпечення, що дозволило встановити посилення ролі наративної компоненти у її складі;

- дослідження сучасного стану наукового дискурсу щодо звітності зі сталого розвитку на основі комплексного бібліометричного аналізу публікацій з наукометричних баз Scopus та Web of Science, а також кластеризації дисертаційних досліджень з обліку, що дозволило виявити недостатню розробленість проблематики формування і використання наративної компоненти звітності сталого розвитку;

- систематизація теоретичних засад щодо формування і використання звітності зі сталого розвитку шляхом класифікації основних облікових теорій та розкриття ролі кожної з них в поясненні основних проблем, що пов'язані із наративною компонентою звітності зі сталого розвитку;

- класифікація наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, що забезпечує її комплексну багатовимірну оцінку, а також систематизація форми подання наративної компоненти за типами та за технікою поєднання цих типів, що забезпечує можливість системно оцінювати якість наративних розкриттів, здійснювати порівняльний аналіз звітності зі сталого розвитку підприємств різних галузей, ідентифікувати структурні слабкості наративу та ризики псевдоінтеграції інформації, а також слугувати орієнтиром для підприємств при формуванні якісного наративного наповнення звітності;

- обґрунтування сутності, розробка класифікації та визначення необхідності використання спеціалізованого методологічного інструментарію для аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, що сприятиме розширенню методологічного апарату бухгалтерської науки шляхом інтеграції до його складу якісних і кількісних методів аналізу наративів;

- застосування словникового методу текстового аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку для вимірювання рівня цифрової трансформації підприємств, що дозволило встановити вплив окремих технологій Індустрії 4.0 на показники фінансової результативності (ROA,

ROE, ROS) аграрних підприємств з урахуванням модеруючої ролі досліджень та розробок.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що:

Основні положення та пропозиції, одержані автором за результатами дослідження, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, зокрема:

на рівні громадських об'єднань та професійних асоціацій:

– аналітичний інструментарій оцінювання взаємозв'язку між рівнем залучення стейкхолдерів та якістю розкриття інформації (ГС «Асоціація професіоналів довкілля» РАЕВ, довідка № 26/05/162 від 01.05.2026 р.), що забезпечило високу верифікованість даних відповідно до вимог CSRD;

на рівні консалтингових, аудиторських та аналітичних компаній:

– класифікація наративної компоненти звітності зі сталого розвитку (ТОВ «Офіс сталих рішень», довідка № 05/26-1 від 01.05.2026 р.), що дозволило відмежовувати кількісно підкріплені та якісно обґрунтовані типи наративу від декларативних для виявлення ризиків грінвошингу;

– «Модель куба» корпоративного звітування та матриця класифікації звітності (ПП «Аудиторська компанія «Зовнішфінаудит»», довідка № 04/02-06 від 02.04.2026 р.), що дозволило скоротити час на структурування вхідної інформації на початковому етапі аудиту;

на рівні суб'єктів господарювання:

– концептуальна модель формування наративної компоненти звітності та термінологічний апарат стандартів ESRS (ТОВ «ЕКО-МБ», довідка від 01.05.2026 р.), що забезпечило перехід від формального інформування до конструювання цілісного наративу сталого розвитку.

на рівні закладів вищої освіти:

– теоретичні положення, методологічні і методичні засади формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, а також методика ідентифікації, збору інформації та взаємодії зі стейкхолдерами підприємства (Державний університет «Житомирська політехніка», довідка № ____ від 23 вересня 2026 р.). Результати використано при складанні робочих програм навчальних дисциплін «Соціальна відповідальність», «Інтегрована звітність»

для другого (магістерського) рівня та «Сталий розвиток, професійна етика та безпека праці облікових працівників» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D1 «Облік і оподаткування». Крім того, наукові публікації автора використовуються в освітньому процесі.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї дисертації були оприлюднені під час 9 міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференцій.

Повнота опублікування результатів дослідження. Основні положення й результати дисертаційного дослідження опубліковано у 19 наукових працях, зокрема: 1 стаття, 1 монографія та 1 теза у виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science; 7 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б»; 9 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Основні публікації, що відтворюють наукові результати проведеного дослідження:

Праці у наукових виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science:

1. Lehenchuk S., Zakharov D., Fedorova O., Horodyskyi M., Vavilov D. Digital transformation, research and development, and financial performance of agricultural companies. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2025. Vol.11(3). P. 46-70. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2025.11.03.02>. (особисто автору належить 0,38 д.а.: здійснено збір, обробку та підготовку емпіричних даних звітності підприємств до проведення текстового та регресійного аналізу, проведення текстового аналізу).

2. Zamula I., Seletska D., Fedorova O., Tanasiieva M. Development of ESG Reporting Under the Influence of Theoretical Concepts. In: Semenov, A., Yepifanova, I., Kajanová, J. (eds) *Data-Centric Business and Applications. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*, 2026, vol. 275. Springer, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-032-10153-2_7. (особисто автору належить: 0,3 д.а.: здійснено огляд наукових джерел, визначено компоненти звітності зі сталого розвитку, а також проведено аналіз впливу

теорії заінтересованих сторін, легітимності та інституційної теорії на процес формування звітності).

3. Horodyskyi M. P., Hrabchuk I. L., Bereznyi O. V., Fedorova O. S., Iefremov I. M. Information systems development in accounting: A systematic network study. CEUR Workshop Proceedings. 2025. Vol. 3917. P. 260–271. DOI: 10.55056/ceur-ws.org/Vol-3917/paper55.pdf. (особисту автору належить 0,16 д.а.: проведено мережевий аналіз ключових слів та побудовано тематичну карту досліджень інформаційних систем у бухгалтерському обліку за допомогою пакета «bibliometrix» у середовищі R).

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»:

4. Fedorova O. Transformation of the Role of the Narrative Component of Sustainability Reporting under the Implementation of the CSRD Directive. Public Policy and Accounting. 2026. Vol. 1(13). P. 67–74. DOI: [https://doi.org/10.26642/ppa-2026-1\(13\)-67-74](https://doi.org/10.26642/ppa-2026-1(13)-67-74). (0,96 д.а.).

5. Федорова О.С. Оцінка повноти корпоративного звітування підприємства. Економіка, управління та адміністрування. 2026. №1 (115). С. 131-137. DOI: 10.26642/ema-2026-1(115)-131-137. (0,88 д.а.).

6. Федорова О.С. Теоретико-методологічні засади формування звітності зі сталого розвитку. Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. 2026. Вип. 12. С. 373-392. DOI: 10.58423/2786-6742/2026-12-373-392. (1,32 д.а.).

7. Федорова О.С., Селецька Д.О. Роль маркетингу у формуванні звітності зі сталого розвитку. Соціальна економіка. Вип. 72. 2025. С. 81-90. DOI: 10.26565/2524-2547-2025-72-07. (особисто автору належить 0,7 д.а., досліджено роль методів презентації нефінансової інформації, а також обґрунтовано необхідність сегментованого підходу до подання даних залежно від інформаційних потреб різних груп користувачів звітності).

8. Легенчук С.Ф., Федорова О.С. Нові методи для бухгалтерських досліджень наративної компоненти сталої звітності: виклики та можливості. Облік і фінанси. 2025. Вип. 3 (109). С. 31-40. DOI: [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-3\(109\)-31-40](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-3(109)-31-40). (особисто автору належить 0,57 д.а.: обґрунтовано «наративний поворот» як парадигмальний зсув у бухгалтерському обліку та

розкрито конститутивну роль бухгалтерських наративів звітності зі сталого розвитку).

9. Федорова О.С. Актуальні тенденції наукових досліджень щодо формування звітності зі сталого розвитку. Економіка, управління та адміністрування. 2025. Вип. 3 (113). С. 53-64. DOI: 10.26642/ema-2025-3(113)-53-64. (1,12 д.а.).

10. Федорова, О. С. Історичні передумови виникнення та формування звітності зі сталого розвитку. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2025. Вип. 1 (60). С. 57–66. DOI: 10.26642/pbo-2025-1(60)-57-66. (1,05 д.а.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Федорова О.С. Вплив наративного повороту на формування звітності зі сталого розвитку. Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку: матеріали XXI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Львів: Видавництво ЛТЕУ, 2026. С. 88-90. (0,18 д.а.).

12. Федорова О.С. Подвійна суттєвість як каталізатор трансформації наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Модерні фінанси: національна стійкість, безпека, інноваційне лідерство : матеріали III Міжнародного фінансового форуму (Тернопіль – Буковель, 13-17 травня 2026 р.) / ред. кол. : А. І. Крисоватий, З. М. Лободіна, В. П. Горин, В. А. Валігура, В. В. Сідляр, О. Є. Коваль. Тернопіль: ЗУНУ, 2026. С. 490-492. (0,19 д.а.).

13. Федорова О.С. Трансформація підходів розкриття інформації про власний персонал у звітності зі сталого розвитку. Зб. матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, присвяченої 120-річчю Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. 24 квітня 2026 р. – К.: КНЕУ, 2026. С. 188-189. (0,15 д.а.).

14. Федорова О.С. Наративні ризики у звітності зі сталого розвитку. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : Матеріали XIII Міжнародної

науково-практичної конференції, 3 грудня 2025 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2025. С. 382-384. (0,17 д.а.).

15. Федорова О.С. Особливості інтегрованої, нефінансової звітності та звітності зі сталого розвитку. Всеукраїнська науково-практична online конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвячена Дню науки. 12-17 травня 2025 року. Житомир: Житомирська політехніка, 2025. С. 313. (0,12 д.а.).

16. Федорова О.С. Розвиток наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Всеукраїнська інтернет-конференція для студентів та молодих науковців «Облік, аудит і оподаткування в динамічному світі інновацій: тренди, проблеми, рішення» Дніпро, 24-25 квітня 2025 року / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» – Дніпро: НТУ «ДП», 2025. С. 27-29. (0,15 д.а.).

17. Федорова О.С. Нормативне забезпечення формування звітності зі сталого розвитку. Тези V Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу», 6-7 листопада 2024 року. Житомир: Житомирська політехніка, 2024. С. 274-275. (0,23 д.а.).

18. Захаров Д.М., Федорова О.С. ESG-звітність як інструмент соціальної відповідальності. Тези VI Міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства», 10-11 жовтня 2024 року. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2024. с. 51-53. (особисто автору належить 0,07 д.а.: розкрито проблему фрагментації міжнародних стандартів нефінансової звітності та її вплив на порівнюваність ESG-показників).

19. Федорова О.С. Впровадження принципів ESG як механізм стратегічного управління підприємством. Цифрова економіка і сталий розвиток: новітні тенденції у фінансах, обліку, менеджменті та соціально-поведінкових науках: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Берегове, 26-27 березня 2024 р.). Берегове: ЗУІ ім. Ф. Ракоці II, 2024. С. 248-251. (0,15 д.а.).

Вищенаведені праці повною мірою відображають основні результати дисертації і відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ № 44 від 12 січня 2022 року.

Дисертаційна робота виконана самостійно та не містить елементи академічного плагіату (копіляції), що підтверджено перевіркою в системі StrikePlagiarism.com.

Висновок. Дисертаційна робота Федорової Ольги Сергіївни на тему «Розвиток наративної компоненти звітності зі сталого розвитку» є завершеною науковою роботою. Її метою є обґрунтування теоретичних положень та розробка методологічних і методичних засад формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку.

Дисертаційна робота за своїм науковим рівнем, актуальністю виконаних досліджень, практичним значенням, обсягом і оформленням повністю відповідає вимогам п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ № 44 від 12 січня 2022 року, щодо дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 Облік і оподаткування.

Головуючий на засіданні:

завідувач кафедри інформаційних

систем в управлінні та обліку

д.е.н., професор

Ірина ЖИГЛЕЙ